määruse eessõnas käsitöö väheseid edusamme ühest küljest linna geograafilise asendiga keset maad, meredest eemal, teisest küljest aga rahvastiku vähesusega, mille tõttu sellidest suurt puudust tuntavat, ja toiduainete kallidusega. Kuid ka raad sai aru, et osa süüd langeb tsunftikäsitöös pesitsevaile väärnähtusile. Seda tunnistavad mitmed tema poolt väljaantud määrused, mis püüavad võidelda liigse hinnakõrgenduse ja korratu töö vastu. Ka käsitöö alal tegid võõrad elemendid kodustele meistritele mõnikord peavalu. Õieti palju tuli rael tegemist teha kullaseppadega, kes oma suurema jõukuse ja väärsama ameti tõttu ikka olid seisnud teistest käsitöölistest kõrgemal ja kuulusid Suure Gildi liikmete hulka. A. 1636 tegi Suur Gild katse, kullasepad endast välja tõrjuda. Kuid et raad ei toetanud üritust, äpardus see täieliselt. A. 1640 said kullasepad endale šraagi, milles neile luba anti pääseda kõigisse linna ametitesse, muu seas ka raehärradeks. Kullaseppade tsunfti meistrite arvu määras šraag 6 isiku peale kindlaks. Ka 1642. aasta gildiseadlus tunnistas kullasepad Suure Gildi alla kuuluvaiks ja andis neile õiguse samul aluseil õlut ja viina valmistada kui teistele Suure Gildi liikmeile (Gildeordnung § 8).

Linna majandusolud ja nende korraldamine. Mis puutub Tartu linna majandusse, siis sai linn sissetulekuid mitmesuguseist allikaist — linnamõisaist, veskitest, kalastamisest, maamaksust, kaalu- ja kohtulõivudest. Peale selle maksid kodanikuks astujad kodanikuraha, läbikäivad kaubad — tolli ja õllepruulijad, mõdu- ja viinavalmistajad — aktsiisimaksu. Linn omas Rootsi ajal väjaspool Tartut tervet rida mõisaid, külasid ja teisi maatükke (täppis loend *Corpus priv.* § 36), mis ta riigilt ja eraisikuilt oli omandanud ostu või vahetuse teel või mis talle riigivõimu poolt olid kingitud. Õieti suured muutused Tartu maaomanduses leidsid aset aastail pärast Rootsi võimu alla saamist — 1626., 1627. a. ja järgmisil. Sootaga mõisa, mille külge juba a. 1588 Sigismund III poolt Tartu linnale annetatud Engavere küla kuulus, kinkis Gustav Adolf Tartule a. 1626. Samal aastal kinkis Gustav Adolf Tartule Voldi mõisa; kuid see anti a. 1634 jälle endisile omanikele — Camby perekonnale — tagasi ja Tartule annetati tasuks Saduküla ja Väänikvere Kursi kihelkonnas. 1585. a. Tartu linna kätte läinud Visusi mõisa otsustati 1627. a. Engedes'i sugukonnale tagasi anda. Tartu ei tahtnud sellele otsusele alistuda, kuid pidi pika vastupaneku järel a. 1637 Visusi ikkagi käest ära andma. Tasuks selle kaotuse eest sai Tartu Puurmanni mõisa küljest Pikknurme ja Rootsi küla. Neil aastail kaotab Tartu ka Södermanlandi hertsogi Karli käest a. 1601 saadud Jaama mõisa, mis esiti riigi omanduseks võetakse, kuid peagi Vasula mõisa omaniku Georg Lilje (Stiernhielmi) kätte läheb ja selle mõisaga ühendatakse. Samuti võtab Gustav Adolf Tartult Ropka mõisa ja annetab selle Harald Blugstonile (aadlistatult Igelstrem). Kristina ajal omandas Tartu Rootsi riigilt kingitusena a. 1633 Puurmanni mõisa küljest Tõrva küla seal leiduvate lubja-ahjudega, millest linn enda ehitiste jaoks lupja sai, ja suure harimatu maatükiga Pedja jõe ääres. Lõpuks kuulus Tartule Äksi kihelkonnas veel Väägvere mõis, mis Poola valitsus a. 1587 linnale oli annud. Väägverega olid tol ajajärgul ühendatud Vasula ja Kikkamäe küla, Lubjaveski ja mitu lubja-ahju. Kristina privileegiumi põhjal olid kõik need maad vabad harilikel mõisamail lasuvaist riiklikest koormusist — kohustusest sõjariistadega varustada ja ülal pidada teatava arvu ratsasõdureid (n. n. Rossdienst), kohustusest talupoegi lasta kroonule vilja ja heinu anda (n. n. Station) j. t. Sama privileegium tunnustas a. 1646 Tartule kuuluvad maad „igaveseks ajaks" linna patrimooniumiks. Tartu rentis oma maad

Tartu, lk. 73